

Martin Luther

- Den kristne frihed

INDLEDNING

Martin Luthers skrift fra 1520 om den kristne frihed er et af de første dugfriske udtryk for Luthers genopdagelse af det frigørende evangelium.

Det er Luthers egen offentlige redegørelse for, hvad der er kernen i hans nye forståelse af evangeliet. Han giver her sin definition på lov og evangelium. Beskriver frelsen med billedet af et bryllup og et saligt bytte.

På baggrund af kristendommens helt centrale begreber giver Luther så en udførlig behandling af lovens og evangeliets plads i kristenlivet. Fordi den kristne består af to forskellige naturer siges der i Bibelen ting, der tilsyneladende står i direkte modsætning, hvis man ikke er opmærksom på, at disse udsagn har forskellig adressat.

Skriftet er nyoversat af undertegnede. De enkelte overskrifter er ikke oprindelige.

Cand.theol. Finn B. Andersen, august 2003

Den kristne frihed

Paulus beskriver udførligt, hvordan en kristen er og hvordan det forholder sig med den frihed, som Kristus har vundet og skænket os. For at vi lettere kan forstå det, har jeg sat det op i to sætninger:

- 1) En kristen er en fri herre over alle ting og ikke underordnet nogen.*
- 2) En kristen er en tjenende træl i alle ting og underordnet enhver.*

Disse to udsagn findes klart hos Paulus i 1 Kor 9, 19: "Skønt fri og uafhængig af alle har jeg gjort mig selv til alles tjener." Ligeledes Rom 13, 8: "Vær ingen

noget andet skyldig end at elske hinanden." Men kærligheden er villig til at tjene og underordne sig det, den har kær. Sådan står der også om Kristus i Gal 4, 4: "Gud sendte sin søn, født af en kvinde, født under loven."

Den kristnes to naturer

For at forstå disse modstridende sætninger om friheden og tjenesten, må man huske på, at enhver kristen har to naturer, en åndelig og en legemlig. Med henblik på sjælen kaldes den kristne et åndeligt, nyt, indre menneske, men med henblik på kød og blod kaldes han et legemligt, gammelt, ydre menneske.

På grund af denne forskel bliver der i Skriften sagt ting om den kristne, som står i direkte modsætning til hinanden, som det om friheden og tjenesten.

Det nye menneske

Vi vil først se på det indre, åndelige menneske for at se, *hvad der hører til, for at nogen kan være og kaldes en gudfrygtig og fri kristen*. Det er da klart, at intet ydre kan gøre et menneske gudfrygtigt, hvad man så end kalder dette ydre. Den kristnes gudfrygtighed og frihed eller modsat hans uretfærdighed og fangenskab er hverken af legemlig eller ydre art. Hvad gavner det sjælen, at legemet er uden lænker, frisk og sundt, spiser, drikker og lever, som det vil? Og på den anden side, hvad skader det sjælen, at legemet er fanget, sygt og svagt, sulter, tørster og lider, som det ikke gerne vil? Ingen af disse ting når ind i sjælen, så de kan befri eller fange den, gøre den god eller ond.

Det gavner således ikke sjælen, om legemet ifører sig hellige klæder, som præsterne og gejstligheden gør. Heller ikke om legemet er i kirken eller på hellige steder, eller har med indviede ting at gøre. Ja, det gavner end ikke sjælen, om man i det ydre beder, faster, valfarter og gør alle gode gerninger, som til enhver tid kan udføres legemligt. Det, som skal bringe og give sjælen

Side 2 af 24

retfærdighed og frihed, må være af en ganske anden art. For alle de nævnte ting, gerninger og handlemåder, kan et ondt menneske, en skinhellig og en hykler også gøre. Og af den slags ting kommer der heller ikke andet end skinhellige folk. På den anden side skader det ikke sjælen, om legemet bærer verdslige klæder, opholder sig på uindviede steder, spiser, drikker, undlader pilgrimsrejserne og bønnerne og lader alle de gerninger ugjorte, som de ovennævnte skinhellige udfører.

GUDS ORD ER SJÆLEFØDE

Sjælen har intet andet, hverken i Himmelen eller på jorden, hvorved den kan leve, være gudfrygtig, fri og en kristen, end alene det hellige evangelium, Guds ord, forkyndt om Kristus. Som Jesus siger selv i Joh 11, 25: "Jeg er opstandelsen og livet; den, der tror på mig, skal leve, om han end dør." Ligeledes står der i Joh 14, 6 "Jeg er vejen og sandheden og livet" og i Matt 4, 4: "Mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, der udgår af Guds mund."

Så må vi da være forvisset om, at sjælen kan undvære alle ting undtagen Guds ord. Uden Guds ord, er der intet, der kan hjælpe den. Men når sjælen har Guds ord, så behøver den heller ikke noget andet. Den har da i Ordet alt, hvad den har behov for af mad, glæde, fred, lys, indsigt, retfærdighed, sandhed, visdom, frihed og alt godt i rigt mål. Således læser vi i Salmernes Bog, særlig Sl. 118, 8 at der ikke er noget, profeten råber mere efter end Guds ord. Og i Skriften anses det for at være den strengeste straf og et udslag af Guds vrede, når han tager sit ord fra mennesker. På den anden side gives der ingen større nåde end den, at han sender mennesker sit ord, som der står i Salme 107, 20: "Han sendte sit ord og helbredte dem." Og Kristus er ikke kommet for at have noget andet embede end at forkynde Guds ord. Også alle apostle, biskopper, præster og hele gejstligheden er kaldet og indsat alene for Ordets skyld, skønt det nu til dags desværre går helt anderledes til.

EVANGELIETS INDHOLD

Du spørger måske: hvad er det da for et ord, som giver en så stor nåde, og hvordan skal jeg bruge det? Svaret er: Det er intet andet end den forkyndelse, Kristus bragte, sådan som evangeliet indeholder den. Den forkyndelse skal være og er sådan, at du hører din Gud tale til dig om, hvordan hele dit liv og alt det, du gør, intet er for Gud. Du må evigt gå fortabt med alt, hvad der bor i dig. Og når du virkelig tror dette, så må du fortvivle over dig selv og bekende, hvor sandt Hoseas' ord er: "Oh, Israel, i dig er intet andet end fordærvelse, men alene i mig er din hjælp."

Men for at du kan komme ud af dig selv og bort fra dig selv, det vil sige bort fra din egen fordærvelse, så stiller han sin kære Søn, Jesus Kristus, foran dig. Ved sit levende, trøstefulde ord siger han til dig: Du skal med fast tillid overgive dig til ham og dristigt stole på ham. Så skal alle dine synder tilgives dig og al din fordærvelse være overvundet på grund af din tro. Du skal være retfærdig og sanddru, have fred, gudfrygtighed, opfyldelse af alle bud og frihed i enhver henseende. Som Paulus skriver i Rom. 1, 17: "Den retfærdige skal leve af tro" og i Rom. 10, 4: "Kristus er enden på loven til retfærdighed for enhver, som tror."

TROEN ALENE

Derfor burde alle kristne med rette arbejde med og øve sig i én ting, nemlig at indprente sig Ordet og Kristus i deres indre, så de til stadighed opøver og styrker en sådan tro. *Intet andet kan gøre et menneske til en kristen.* Som Kristus sagde til jøderne i Joh 6, 29, da de spurgte ham, hvad de skulle gøre for at udføre gudvelbehagelige og kristelig gerninger: "Guds gerning er den, at I tror på ham, han har udsendt." Han er den eneste, Gud Fader har bestemt dertil.

Derfor er *troen på Kristus* en umådelig skat. Troen bringer nemlig al salighed med sig og borttager al usalighed. Som der står i Mark 16, 16: "Den, der tror og bliver døbt, skal frelses; men den, der ikke tror, skal

dømmes.” Og som Paulus siger i Rom 10, 10: ”Med hjertet tror man til retfærdighed.” Kort sagt retfærdiggør troen så rigeligt alle dem, der har den. Troen er nemlig opfyldelsen af alle bud, så man ikke behøver andet for at være retfærdig og from.

LOV OG EVANGELIUM

Men hvordan går det til, at troen alene gør retfærdig og giver en så umådelig stor rigdom uden nogen gerning? Der er jo dog i Skriften foreskrevet så mange love, bud, gerninger, og levemåder. Her skal vi omhyggelig give agt på og alvorligt fastholde, at alene troen uden nogen gerninger gør retfærdig, fri og salig. Dette skal vi i det følgende se nærmere på.

Hele Bibelen består af to ting:

- 1) *Guds bud eller love*
- 2) *Guds løfter eller tilsagn.*

LOVEN

Budene lærer og foreskriver os mange slags gerninger, men dermed er de endnu ikke gjorte. De giver os anvisninger, men hjælper os ikke. *Budene lærer os, hvad man skal gøre, men giver ingen kraft til at gøre det.* Derfor er de kun bestemt til, at mennesket i dem skal se sin magtesløshed over for det gode og lære at fortvivle over sig selv. Derfor kaldes de også den gamle pagt, og de hører alle hjemme i den gamle pagt.

Således viser budet: ”Du må ikke begære”, at vi alle sammen er syndere, og at intet menneske formår at være uden ondt begær, hvordan det så end bærer sig ad. Deraf lærer mennesket, ikke at stole på sig selv, men at søge hjælp andetsteds, for at kunne være uden ondt begær. Således bliver det bud, som vi ikke selv kan holde, opfyldt ved en andens hjælp. På samme måde er det med alle de andre bud.

Mennesket lærer således sin afmagt at kende gennem budene. Man mærker angsten over, hvordan man skal opfylde budet. For budet skal opfyldes, hvis mennesket ikke skal blive fordømt. Den, der erfarer det, er virkelig ydmyget og tilintetgjort i egne øjne. Han finder intet hos sig selv, som han kan blive from ved.

EVANGELIET

Så kommer da det andet ord, Guds løfte og tilsagn. Det siger: Vil du opfylde alle bud, blive dit onde begær og din synd kvit, således som budene forlanger og kræver det? Hør så her: tro på Kristus. I ham tilsiges dig al nåde, retfærdighed, fred og frihed. *Tror du det, så har du det. Tror du det ikke, så har du det ikke.* For det, som ikke er muligt for dig ved nogen lovgerning, og den slags er der mange af, skønt de er nytteløse, det bliver let og enkelt for dig ved troen. Alt er kort og godt sammenfattet i troen. Den, der har troen, har alt og er salig, og den, der ikke har troen, skal intet have.

Således giver Guds tilsagn, hvad budene kræver og opfylder, hvad loven byder. Alt er således Guds, både bud og opfyldelse. Han alene befaler, og han alene opfylder. Derfor er Guds tilsagn den nye pagts ord og hører også til i den nye pagt.

TROEN GØR OS TIL ÉT MED EVANGELIET

Nu er disse og alle Guds ord hellige, sande, retfærdige, fredsstiftende, frie og fulde af alt godt. Derfor bliver den, der holder fast i dem med sand tillid, forenet med Ordet så helt og aldeles, at alle Ordets egenskaber også bliver sjælens egne. Således bliver sjælen også hellig, retfærdig, sand, fredfyldt, fri og fuld af alt godt på grund af Guds ord ved troen. Den troende bliver et sandt Guds barn, som Joh 1, 12 siger: "Alle dem, der tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn, dem, der tror på hans navn."

Heraf fremgår det klart, hvorfor troen formår så meget, og hvorfor ingen gode gerninger kan sammenlignes med den. Ingen god gerning hænger nemlig så fast ved Guds ord, som troen gør. Gerningerne kan heller ikke være i sjælen, for dér regerer alene Ordet og troen. *Som Ordet er, således bliver også sjælen, ligesom jernet bliver rødglødende som ild ved foreningen med ilden.* Således ser vi, at en kristen har nok i troen og ikke trænger til nogen gerning for at blive from. Men når han ikke længere trænger til nogen gerning, så er han virkelig løst fra alle bud og love. Og er han løst, så er han virkelig fri. Det er den kristne frihed, nemlig troen alene, som bevirker, ikke at vi går uvirksomme omkring eller gør onde gerninger, men at vi ikke behøver nogen gerning for at opnå retfærdighed og frelse.

TROEN GIVER GUD ÆRE

Desuden forholder det sig sådan med troen, at den, der tror en anden, tror ham, fordi han anser ham for at være et troværdig og sandfærdig menneske.

Det er den største ære, man kan vise en anden, ligesom det omvendt er den største hån, når man regner ham for at være upålidelig og løgnagtig. Sådan er det også, når vi tror Guds ord. Så anser vi Gud for at være sandfærdig, from og retfærdig, og dermed viser vi ham den allerstørste ære, der kan vises ham. Da giver vi nemlig Gud ret, lader ham have ret, da ærer vi hans navn og lader ham handle med os, som han vil. For vi tvivler ikke på, at han er retskaffen og sandfærdig i alle sine ord.

På den anden side kan man ikke vise Gud større vanære end den ikke at tro ham. Dermed anser man ham nemlig for at være løgnagtig og letsindig. Desuden fornægter man Gud med en sådan vantro og oprejses en afgud i hjertet efter sit eget hoved, som om man vidste bedre besked end ham.

Men når Gud ser, at vi tilskriver ham sandhed og således ærer ham ved vores tro, så ærer Gud også os og anser os for at være fromme og sandfærdige. Og vi er da også virkelig fromme og sandfærdige ved denne tro. For det, at vi tilskriver Gud sandhed og retfærdighed, det er ret og sandt og gør

retfærdig og sandfærdig. Det er nemlig sandt og rigtigt at holde Gud for sandfærdig. Det gør de mennesker ikke, som ikke tror, skønt de piner og plager sig selv med mange gode gerninger.

DET SALIGE BYTTE

Troen virker ikke blot, at sjælen bliver ligedannet med det guddommelige ord, fuld af nåde, fri og frelst. *Troen forener også sjælen med Kristus som en brud med sin brudgom.* Ved dette ægteskab følger, at Kristus og sjælen bliver ét legeme, som Paulus udtrykker det. Således bliver også begges ejendom, lykke og ulykke og alle ting fælleseje. Hvad Kristus har, det er den troende sjæls ejendom, og hvad sjælen har, det bliver Kristi ejendom. Nu har Kristus alt godt og al frelse, som bliver sjælens ejendom. Og sjælen har al last og synd på sig, som bliver Kristi ejendom.

Her sker der nu et saligt bytte, en glædelig omveksling. Kristus er både Gud og menneske, han har aldrig syndet, og hans retfærdighed er uovervindelig, evig og almægtig. Ved *troen, som er vielsesring*, gør Kristus vores synd til sin egen og handler fuldstændig, som havde han selv begået den. Så må synden opluges og tilintetgøres i ham, for hans uovervindelige retfærdighed er stærkere end alle synder. Således bliver sjælen da løst og fri fra alle sine synder alene for vielsesringens skyld, det vil sige for troens skyld, og får skænket sin brudgoms evige retfærdighed.

Er det nu ikke et herligt bryllup, når den rige, ædle, retfærdige brudgom, tager den elendige, foragtede, onde prostituerede til ægte og befrier hende fra alt ondt og smykker hende med alt godt? Så er det ikke længere muligt, at hendes synder fordømmer hende, for de ligger nu på Kristus, og i ham er de overvundet. Således har hun en overvældende retfærdighed i sin brudgom, så hun nu igen kan bestå mod al synd, selv om den stadig hænger fast ved hende. Paulus siger derom i 1 Kor 15, 57: "Gud ske tak, som giver os sejren ved vor Herre Jesus Kristus!" I denne sejr er døden oplugt sammen med synden.

TROEN ER OPFYLDELSEN AF DET FØRSTE BUD

Her ser du atter, hvad grunden er til, at troen med rette tilskrives så stor betydning, at den opfylder alle bud og gør retfærdig uden nogen som helst gerning. For du ser nemlig, at det alene er den, der opfylder det første bud, hvori det påbydes, at vi skal ære Gud. Selv om du fra top til tå var fuld af bare gode gerninger, så var du alligevel ikke retfærdig og gav ikke Gud nogen ære, og altså opfyldte du ikke det første bud. Man kan ikke ære Gud uden at tilskrive ham sandhed og alt godt, for sådan er han virkelig. Men det gør de gode gerninger ikke. Det gør alene troen.

Derfor er troen alene menneskets retfærdighed og opfyldelsen af alle bud. Den, der opfylder det første hovedbud, opfylder nemlig med sikkerhed også let alle andre bud. Gerningerne er derimod døde ting, der hverken ærer eller priser Gud, selv om de nok kan udføres og lade sig udføre til Guds ære og lovprisning. Men her søger vi ikke det, der udføres, nemlig gerningerne, men gerningsmanden og udøveren, der virker dem og ærer Gud dermed. Og det er ingen anden end hjertets tro. Troen er nemlig gudfrygtighedens kilde og hele væsen. Derfor er det en farlig, uklar tale, når man lærer mennesker at opfylde Guds bud med gerninger. Opfyldelsen må ske ved troen, forud for alle gerninger, og gerningerne må følge af denne opfyldelse.

ALLE KRISTNE ER KONGER OG PRÆSTER

For yderligere at se, hvad det er, vi har i Kristus og hvor stort et gode, en ret tro er, må man vide, at Gud i den gamle pagt forbeholdt sig retten til alt det førstefødte. Førstefødselsretten var værdifuld. Den medførte to store fordele i forhold til alle de andre børn i familien, nemlig herredømmet og præsteskabet, eller *kongemagten og præstedømmet*. Således var den førstefødte dreng herre over alle sine brødre og præst eller pave i forholdet til Gud.

Det er et forbillede på Jesus Kristus, som i egentlig forstand er Gud Faders førstefødte Søn ved jomfru Maria. Derfor er han konge og præst. Han er

det dog i åndelig forstand, fordi hans rige ikke er jordisk og ikke består i jordiske, men i åndelige goder som sandhed, visdom, fred, glæde og salighed. Hermed er de jordiske goder dog ikke udelukket, for alle ting er underlagt ham både i Himmelen og på jorden og i Helvede, skønt man ikke ser denne magt, fordi han regerer åndeligt, usynligt.

Så består hans præstedømme da heller ikke i ydre adfærd og klædedragt, som vi ser det hos mennesker. Det består usynligt i ånden på den måde, at han uafbrudt står for Guds ansigt og ofrer sig selv og gør alt, hvad en ret præst skal gøre. Han beder for os, som Paulus siger i Rom 8, 34. Ligeledes lærer han os i hjertets indre. Begge disse ting er en præsts egentlige og rette tjeneste, for på samme måde er det også de jordiske, menneskelige præsters opgave at bede og lære.

VI ER ALLE KONGER

Kristus har førstefødselsretten med dens ære og værdighed, som han deler den med alle sine kristne, så de alle gennem troen er konger og præster med ham. Som Peter siger i 1 Pet 2, 9: "I er et kongeligt præsteskab", en præstelig kongemagt.

Og sådan går det til, at en kristen ved troen hæves så højt over alle ting, at han åndeligt bliver herre over alt. Ingen ting kan nemlig skade hans frelse. Ja, alle ting må være ham underdanig og hjælpe ham til salighed, som Paulus lærer i Rom. 8, 28: "Alt virker sammen til gode for dem, der er kaldet." Det være sig liv, død, synd, retfærdighed, godt og ondt, som man nu kan nævne det. Ligeledes i 1 Kor 3, 21: "Alt tilhører jo jer, enten det er verden eller liv eller død, enten det er det, som nu er, eller det, som kommer." Det betyder ikke, at vi legemligt har magt til at besidde eller bruge alle ting sådan som mennesker på jorden gør, for vi skal dø legemligt. Ingen kan undslippe døden. Der er også mange andre forhold, vi er underlagt, som man ser det hos Kristus og hans hellige.

Det herredømme, kristne har, er åndeligt og udøves under legemlig undertrykkelse. Når det gælder min sjæl, kan jeg gøre fremskridt, selv om også

Side 10 af 24

jeg mangler alt, så at selv død og lidelse må tjene mig og være mig nyttige til salighed. Det er sandelig en høj, ærefuld værdighed og et virkelig almægtigt herredømme, en åndelig kongemagt, hvor intet er så godt eller så ondt, at det ikke må tjene mig til gode, når jeg tror. Jeg behøver dog ikke disse ting, for min tro er mig nok. Se, hvor dyrebar den kristne frihed og magt er.

VI ER ALLE PRÆSTER

At vi er præster, er endnu større end at være konger. For præstedømmet gør os værdige til at træde frem for Gud og bede for andre. Det at stå for Guds ansigt og bede, tilkommer ingen andre end præsterne. Kristus har gjort det sådan, at vi åndeligt må træde frem på andres vegne og bede, ligesom præsterne træder legemligt frem på folkets vegne og beder. Men den, der ikke tror på Kristus, ham tjener ingen ting til gode. Han må trælde under alle ting og forarges over alt. Desuden er hans bøn ikke velbehagelig og når heller ikke frem for Guds ansigt.

Hvem kan nu se til bunds i en kristens ære og højhed? Ved sin kongemagt har han magt over alle ting, og ved sin præstegerning har han magt over Gud, for Gud gør, hvad han beder om og vil. Som der står skrevet i Salme 145, 19: "Han gør, hvad de, der frygter ham, ønsker, han hører deres råk om hjælp."

Denne ære opnår en kristen alene ved troen, ikke ved nogen gerning. Deraf ser man klart, hvordan en kristen er fri i forhold til alle ting og står over alle ting. Han behøver ingen gode gerninger for at blive retfærdig og salig, for troen giver ham alt til overmål. Og hvis nogen var så tåbelig at mene, at han ved en god gerning kunne blive retfærdig, fri, salig eller kristen, da ville han miste troen og alting. Det er som med hunden, der havde et stykke kød i munden, men samtidig snappede efter spejlbilledet i vandet, så den derved mistede både kød og spejlbillede.

DEN SÆRLIGE PRÆSTETJENESTE

Spørger du nu: Hvad er da forskellen mellem præster og lægmænd i kristenheden, når de alle er præster? Svar: Man har givet ordene: præst, gejstlig og lignende en urigtig betydning ved at overføre dem fra de mange til de få, som man nu kalder den gejstlige stand. Den hellige Skrift angiver ingen anden forskel, end at den kalder de uddannede eller præsteviede tjenere, trælle, husholdere, som skal prædike Kristus, troen og den kristne frihed for andre. For selv om vi alle i lige høj grad er præster, så kan vi dog ikke alle tjene eller forvalte eller prædike. Sådan skriver Paulus også i 1 Kor 4, 1: "Sådan skal man betragte os: som Kristi tjenere og som forvaltere af Guds hemmeligheder."

Men nu er der af denne forvalterstilling blevet et så verdsligt, overfladisk, prægtigt og frygteligt herredømme og magtmiddel, at den rette verdslige magt på ingen måde kan sammenlignes med det. Man opfører sig som om almindelige kristne er noget andet end det kristne folk. Dermed har man fjernet enhver forståelse af, hvad den kristne nåde, frihed og tro er og af alt, hvad vi har i Kristus, ja, af Kristus selv. I stedet har vi fået en mængde menneskelige bud og gerninger og er fuldstændig blevet trælle under de mest uduelige mennesker på jorden.

AT PRÆDIKE MED TROEN SOM MÅL

Af alt dette lærer vi, at den prædiken ikke er tilstrækkelig, som blot overfladisk beskæftiger sig med Kristi liv og gerninger som om det blot var en historisk eller fortidig beretning. For slet ikke at tale om, når man ganske tier om ham og prædiker om kirkelovene eller andre menneskebud og lærdomme. Der er også mange, som prædiker og lærer om Kristus på en sådan måde, at de kun føler medlidenhed med ham og raser mod jøderne eller på lignende måde fører sig barnligt frem.

Kristus må og skal prædikes sådan, at troen vokser frem for dig og mig og bevares. Denne tro fremkommer og bevares derved, at det siges mig,

hvorfor Kristus er kommet. Vi må høre, hvordan man får nytte og gavn af ham, og hvad han har bragt og givet os. Det sker, når man på rette måde udlægger den kristne frihed, vi har fra ham, og viser, at vi er konger og præster, herrer over alle ting. Alt, hvad vi gør, er i Guds øjne velbehageligt og bliver hørt, som tidligere nævnt.

Når et hjerte hører om Kristus på den måde, så mærker det en ægte glæde, modtager trøst og bliver mildt stemt mod Kristus, så det får kærlighed til ham. Så langt kan det aldrig komme ved love eller gerninger. Hvem kan skade eller skræmme et sådant hjerte? Kommer synd og død over det, så tror det, at Kristi retfærdighed er dets egen og at synden ikke længere er dets egen, men tilhører Kristus. Så må synden forsvinde for Kristi fromhed ved troen, som vi før hørte. Hjertet lærer med apostelen at byde synd og død trods og sige: "Død, hvor er din sejr? Død, hvor er din brod? Dødens brod er synden, og syndens kraft er loven. Men Gud ske tak, som giver os sejren ved vor Herre Jesus Kristus!" 1 Kor 15, 55-57.

Anden del

- Det ydre menneske

Det må være nok om det indre menneske, om dets frihed og om den grundlæggende retfærdighed, der hverken behøver lov eller gode gerninger. Ja, de er endog skadelige, hvis nogen vil formaste sig til at ville retfærdiggøres ad den vej.

Nu kommer vi til den anden del, til det ydre menneske. Her skal vi give svar til alle dem, der har taget forargelse af den foregående tale og som plejer at sige: Ja så, når nu troen betyder alt og alene gælder for at være tilstrækkelig til at gøre retfærdig, hvorfor er da de gode gerninger påbudt? Så vil vi lade de gode gerninger ligge og intet gøre. Nej, min gode mand, sådan er det ikke! Sådan ville det nok være, hvis du udelukkende var et indre menneske og var blevet helt og holdent åndelig. Men det sker først på den yderste dag. Her på jorden bliver det kun til en begyndelse og en vækst, som skal fuldkommes i den næste verden. Derfor kalder apostelen det for Åndens førstegrøde. Derfor hører det, der blev sagt ovenfor, hjemme her: En kristen er en tjenende træl i alle ting og underordnet enhver. Det vil sige: som fri behøver han intet at gøre, men som tjener skal han gøre alt.

SELVDISCIPLIN OG GODE GERNINGER

I det indre, hvad sjælen angår, er en kristen fuldstændig retfærdiggjort ved troen og har alt, hvad man skal have. Blot skal samme tro og fylde til stadighed vokse indtil det evige liv. Vi bliver dog ved med at have et legemligt liv her på jorden, så vi skal styre vores legeme og omgås andre mennesker. Her kommer gerningerne ind. Her må man ikke gå ledig. Legemet må virkelig tvinges og opøves med faste, vågen, arbejde og al slags rimelig disciplin, så det bliver lydigt imod og lignedannet med det indre menneske og troen. Legemet må ikke hindre eller modarbejde disse, som det har for skik, når det ikke bliver holdt i tømme. For det indre menneske er ét med Gud, glad og lystig for Kristi skyld,

Side 14 af 24

som har gjort så meget for os. Al dets glæde består i, at det til gengæld også må tjene Gud for intet i frivillig kærlighed.

Men så finder det i sit kød en modstræbende vilje, der vil tjene verden og gøre, hvad den har lyst til. Det vil troen ikke finde sig i, men kaster sig af alle kræfter over den syndige vilje, for at dæmpe og styre den. Som Paulus siger i Rom 7, 22: "Jeg glæder mig inderst inde over Guds lov. Men jeg ser en anden lov i mine lemmer, og den ligger i strid med loven i mit sind og holder mig som fange i syndens lov." Og i 1 Kor 9, 27: "Jeg er hård ved min krop og tvinger den til at lystre, for at jeg, der har prædikeret for andre, ikke selv skal blive forkastet." Og i Gal 5, 24: "De, som hører Kristus Jesus til, har korsfæstet kødet sammen med lidenskaberne og begæringerne."

DE RIGTIGE MOTIVER

Men disse gerninger må ikke ske med den hensigt, at mennesket derved skulle blive retfærdigt for Gud. *For troen tåler ikke denne falske hensigt.* Troen er og skal være den eneste retfærdighed for Gud. Gerningerne skal kun gøres i den hensigt, at legemet skal blive lydigt og rensed for sine onde lyster, og at øjet kun ser på de onde lyster for at drive dem ud. Fordi sjælen er ren ved troen og elsker Gud, ønsker den, at alt andet også skal være rent. Først og fremmest da dets eget legeme. Og den ønsker, at enhver sammen med den skal elske og love Gud. Sådan går det til, at mennesket for sit eget legemes skyld ikke kan gå uvirksomt omkring, men må gøre mange gode gerninger for at opdrage legemet. Dog er disse gerninger ikke den egentlige skat, der gør ham from og retfærdig for Gud. Gerninger gør han af frivillig kærlighed, for intet, for at behage Gud. Dermed søger eller ser han heller ikke på andet, end at disse ting behager Gud, hvis vilje han gerne vil gøre på allerbedste måde.

Ud fra det kan enhver selv finde det mål af selvdisciplin, der er nødvendig for at holde legemet i tømme. Man skal faste, våge og arbejde så meget, som det er nødvendigt for at dæmpe legemets

modvilje. Men de andre, som mener, at de kan blive fromme og retfærdige ved hjælp af gerninger, giver ikke agt på selvdisciplinen, men ser kun på de ydre gerninger og mener, at når bare de gør mange og store gerninger, så er sagen klaret. Imens brækker de halsen på det og ødelægger deres helbred. Det er en stor dårskab og misforståelse af det kristne liv og troen, at de forestiller sig at blive retfærdige uden troen ved hjælp af gerninger.

TRO OG GERNINGER I DEN RIGTIGE RÆKKEFØLGE

Lad os bruge nogle billeder om dette! De gerninger, der gøres af en kristen, som ved sin tro og uforskyldt af Guds nåde alene er blevet retfærdigt og saligt, skal man ikke regne for anderledes end de gerninger, Adam og Eva gjorde i Paradiset. Der står i 1 Mos 2, at Gud satte det skabte menneske i Paradiset, for at det skulle dyrke og vogte det. Nu var Adam af Gud skabt from og god og uden synd. Han behøvede ikke gennem sit arbejde og sin vogtergerning at blive from og retfærdig. Men for at han ikke skulle gå ledig omkring, gav Gud ham en opgave med at plante, dyrke og vogte Paradiset. Det var udelukkende frie gerninger, ikke gjort for at opnå noget, men alene for at behage Gud. Adam arbejdede ikke for at opnå fromhed, for den havde han på forhånd, og den ville have været os alle medfødt af naturen. Sådan er det også med et troende menneskes gerning. Ved troen er vi atter sat ind i Paradiset og skabt på ny. Vi behøver ingen gerning for at blive fromme. Men for at vi ikke skal gå ledigt omkring, men bruge vores legeme og bevare det, så er der befalet os at gøre sådanne frivillige gerninger, alene for at være Gud til behag.

Et andet eksempel er med en indviet biskop. Når han indvier kirker, konfirmerer de unge eller udfører andre af sine embedsgerninger, så er det ikke disse gerninger, der gør ham til biskop. Ja, hvis han ikke forud var bispeviet, så duede disse gerninger ikke, men var de rene narrestreger. Således er det også med en kristen, der er indviet ved troen og gør gode gerninger. Han bliver ikke bedre på grund af dem eller mere indviet til kristen, det kan nemlig kun den

voksende tro gøre. Ja, hvis han ikke forud troede og var kristen, så var alle hans gerninger intet værd, de var blot naragtige og fordømmelige synder.

Derfor er disse to udsagn sande:

1) Gode, fromme gerninger gør aldrig nogen god og from, men et godt, fromt menneske gør gode, fromme gerninger.

2) Onde gerninger gør aldrig nogen ond, men et ondt menneske gør onde gerninger.

Altså må personen altid være god og from forud for alle gode gerninger, så følger gode gerninger bagefter. De gode gerninger udgår fra den fromme, gode person. Som Kristus også siger: "Et godt træ kan ikke bære dårlige frugter, og et dårligt træ kan ikke bære gode frugter." (Matt 7, 18). Nu er det jo klart, at det ikke er frugten, der bærer træet, og at træet ikke vokser på frugten. Det er træerne, der bærer frugten og frugten vokser på træerne. Ligesom træerne må være der før frugterne, og frugterne hverken gør træerne gode eller dårlige, sådan må mennesket i sin person på forhånd være from eller ond, før det gør gode eller onde gerninger. Og menneskets gerninger gør det ikke til et godt eller ondt menneske, men mennesket gør gode eller onde gerninger.

Det samme ser vi i alt håndværk. Et godt eller dårligt hus gør ikke tømreren god eller dårlig, men en god eller dårlig tømrer laver et godt eller dårligt hus. Det er ikke værket, som skaber mesteren, der lavede det, men som mesteren er, sådan er hans værk.

På samme måde er det med menneskets gerninger. Sådan som vores tro eller vantro er, sådan er også vores gerninger gode eller onde. Det forholder sig ikke modsat, at vores tro bliver som vores gerninger er. Lige så lidt som gerningerne skaber tro, lige så lidt skaber de fromhed. Men ligesom troen medfører fromhed, sådan medfører den også gode gerninger.

Som altså gerningerne ikke gør nogen from, og mennesket forud må være fromt, før det handler, sådan er det klart, at alene troen af ren nåde ved Kristus og hans ord gør en person tilstrækkelig from og salig. Ingen gerning,

intet bud er nødvendigt til frelse for en kristen. Han er fri i forhold til alle lovbud, og af lutter frihed og for intet gør han alt, hvad han gør, uden at søge sin egen fordel eller frelse ved det. Han har allerede nok og er salig ved sin tro og Guds nåde. Han gør kun gode gerninger for at vise Gud ære derved.

TRÆET OG DETS FRUGTER

Modsat gælder det for den, der er uden tro, at ingen god gerning er ham nyttig til retfærdighed og frelse, og ingen ond gerning gør ham ond og fordømt. Det er vantroen, som gør personen ond og træet dårligt. Vantroen gør onde og fordømte gerninger. Derfor, når man bliver from eller ond, begynder det ikke ved gerningerne, men ved troen, som også vismanden siger, at al synds begyndelse er at vige fra Gud og ikke stole på ham. Sådan lærer også Kristus, at man ikke skal begynde ved gerningerne. Han siger: Enten er et træ godt, og så er dets frugt også god, eller det er dårligt, og så er dets frugt også dårlig. Det er, som at sige, at den, der vil have god frugt må begynde forud, ved træet, og plante et godt træ. Sådan må den, der vil gøre gode gerninger, ikke begynde med gerningerne, men ved personen, der skal gøre gerningerne. Men der er intet, som kan gøre personen god undtagen troen, og intet kan gøre personen ond undtagen vantroen.

Ganske vist er det sandt, at i menneskers øjne er det gerningerne, som gør from eller ond, det vil sige, gerningerne viser i det ydre, hvem der er from eller ond. Som Kristus siger i Matt 7, 20: "I kan altså kende dem på deres frugter." Men dette er alt sammen ydre skin, og det vildleder mange folk, så de skriver og lærer, hvordan man skal gøre gode gerninger og blive from, men de tænker overhovedet aldrig på troen. Så går den ene blinde hen og leder den anden, de plager sig med mange gerninger og når dog aldrig den rette fromhed. Paulus skriver om det i 2 Tim 3, 5-7: "I det ydre har de guds frygt, men de fornægter dens kraft. De vil altid lære, men lærer aldrig sandheden at kende."

Den, der nu ikke vil fare vild sammen med disse blinde, må se længere end til gerningerne, budene eller læren om gerningerne. Han må først

og fremmest se til personen, hvordan den bliver from. Den bliver nemlig ikke from og salig ved bud og gerninger, men ved Guds ord, det vil sige ved hans forjættelse om nåden, og ved troen. I dette består hans guddommelige ære, at han gør os salige, ikke ved vores gerninger, men ved sit nådige ord, for intet, af ren og skær barmhjertighed.

NÅR TALEN OM GODE GERNINGER BLIVER FALSK

Af dette fremgår det klart, hvornår gode gerninger må forkastes, og hvornår de ikke må, og hvordan man skal bedømme enhver lære, der indskærper gode gerninger. Hvis man drager den falske konklusion og fører den urigtige lære, at vi ved gerninger bliver fromme og salige, så er gerningerne allerede forkerte og helt forkastelige. Så er de jo ikke frie, og de spotter Guds nåde, som gør from og salig ved troen alene. Dette formår gerningerne ikke, og når de alligevel tager sig for at gøre det, da angriber de nådens værk og dens ære.

Derfor forkaster vi de gode gerninger, ikke for deres egen skyld, men på grund af denne urette tilføjelse og falske, forkerte opfattelse, som får dem til at se gode ud, skønt de ikke er gode. De bedrager sig selv og alle andre, akkurat som de glubske ulve i fåreklæder.

Men denne urette tilføjelse til og forkerte opfattelse af gerningerne er ikke til at overvinde, hvor troen mangler. Den må blive i disse gerningsretfærdige, indtil troen kommer og gør det af med den. Menneskets natur kan ikke i egen kraft uddrive den, ja, den kan end ikke erkende den, idet den anser den for noget kostbart og saligt. Derfor forføres da også så mange ved den.

Selv om det altså er rigtigt at skrive og prædike om anger, skriftemål og det at gøre fyldest, så er det, når man ikke går videre til troen, faktisk en helt igennem djævelsk og forførerisk lære. Man må ikke kun prædike den ene slags Guds ord, men dem begge. Budene skal man prædike for at forskrække syndere og afsløre deres synd, så de angrer og omvender sig. Men derved må det ikke blive. Man skal også prædike det andet ord, uden hvilket budene, angeren og alt det andet ingen nytte er til. Endnu findes der vel prædikanter, der prædiker anger over synden og nåde, men de understreger ikke Guds bud

Side 19 af 24

og løfter på en sådan måde, at man lærer hvoraf og hvordan angeren og nåden kommer. *Angeren fremspringer af budene, troen af Guds løfter.* Det menneske, der ved frygten for Guds bud er blevet ydmyget og er kommet til selverkendelse, bliver altså ved troen på Guds ord retfærdiggjort og oprejst.

GODE GERNINGER MOD NÆSTEN

Det, som er sagt indtil nu, gælder om gerninger i al almindelighed og om det, som en kristen skal gøre mod sit eget legeme. Vi skal nu tale om andre gerninger, nemlig dem, man skal gøre imod andre mennesker. For mennesket lever jo ikke blot i sit eget legeme, men også blandt andre mennesker på jorden. Man kan derfor ikke være uden gerninger over for dem, for man må jo tale med dem og have med dem at gøre, selv om det, man gør, ikke er nødvendig til retfærdighed og frelse. Formålet med alle disse ting skal alene være, at han vil tjene og gavne andre. Han skal ikke have øje for andet end hvad næsten har brug for. Sådan er et ægte kristenliv.

Her går troen i gang med liv og lyst, som Paulus lærer i Gal 5, 6. Også filipperne underviser han sådan. Efter at have mindet dem om, at de ved deres tro på Kristus har al nåde og alt, hvad de trænger til, lærer han dem videre og siger i Fil 2, 1-4: "Hvis da trøst i Kristus betyder noget, hvis kærlig opmuntring, hvis Åndens fællesskab, hvis inderlig medfølelse betyder noget, så gør min glæde fuldstændig ved at have det samme sind, ved at have den samme kærlighed, med én sjæl og ét sind. Gør intet af selviskhed og heller ikke af indbildskhed, men sæt i ydmyghed de andre højere end jer selv. Tænk ikke hver især på jeres eget, men tænk alle også på de andres vel." *Se, her har Paulus givet en klar fremstilling af, hvad et kristenliv består i, nemlig at alle gerninger skal være rettede mod næstens behov.* Fordi enhver for sit eget vedkommende har nok i troen, skal alle gerninger og livet i øvrigt bruges til at tjene næsten med i frivillig kærlighed.

Paulus bruger her Kristus som forbillede og siger i Fil 2, 5-8: I skal have det sind over for hinanden, som var i Kristus Jesus. Selv om han havde Guds skikkelse, og selv havde nok, så det ikke var nødvendigt, at han blev from og

Side 20 af 24

salig, så gav han afkald på alt det og tog en tjeners skikkelse på. I alt, hvad han gjorde og led, havde han kun vort bedste for øje. Selv om han var fri, blev han altså et tjener for vores skyld.

AT VÆRE KRISTUS FOR MIN NÆSTE

Sådan skal en kristen ligesom Kristus, sit hoved, helt og fuldt lade sig nøje med sin tro og stadig vokse i den. Den er hans liv, hans retfærdighed og salighed. Den giver ham alt, hvad Kristus og Gud har, som tidligere sagt. Som Paulus siger i Gal 2, 20: "Mit liv her på jorden lever jeg i troen på Guds søn, der elskede mig og gav sig selv hen for mig." Og selv om en kristen nu er fuldstændig fri, så skal han alligevel villig gøre sig til tjener for at hjælpe sin næste. Han skal omgås ham og handle mod ham, som Gud har handlet med ham i Kristus. Og han skal gøre det alt sammen for intet, uden at søge andet ved det end Guds velbehag.

En kristen skal tænke som så: Nuvel, min Gud har i og med Kristus givet mig uværdige og fordømte menneske al fromheds og saligheds fulde rigdom, helt ufortjent, af ren og skær barmhjertighed. Fremover behøver jeg ikke andet end at tro, at sådan er det. Så vil jeg da også fri, glad og for intet gøre, hvad der behager ham. Jeg vil være en Kristus mod min næste, som Kristus er blevet det for mig. Jeg vil ikke gøre andet, end hvad jeg ser, han trænger til, har gavn af og hvad der tjener ham til salighed. Dette vil jeg gøre, fordi jeg ved min tro har tilstrækkeligt af alting i Kristus.

Se, således udspringer kærligheden og glæde over Gud af troen. Og af kærligheden udspringer et frit, villigt, glad liv i uselvsk tjeneste for næsten. På samme måde som vor næste lider nød og trænger til vore gerninger, som vi jo ikke selv har brug for, således har vi over for Gud været i nød og trængt til hans nåde. Ligesom Gud gennem Kristus har hjulpet os gratis, således skal vi derfor også med vort legeme og dets gerninger ikke gøre andet end at hjælpe næsten.

Vi ser således, hvor højt og ædelt liv et kristenliv er. Men det er desværre nu ikke blot i forfald i hele verden, det kendes og prædikes heller ikke mere.

HENSYNET TIL MIN SVAGE NÆSTE

Vi læser i Luk. 2, at jomfru Maria gik op til templet efter de seks uger og lod sig rense i overensstemmelse med loven. Hun handlede ganske som alle andre kvinder, skønt hun ikke som de var uren og således ikke havde pligt til at lade sig rense, ja, ikke behøvede denne renselse. Men hun handlede af frivillig kærlighed for ikke at vise de andre kvinder foragt, men dele kår med dem. På samme måde lod Paulus Timotheus omskære, ikke fordi det var nødvendigt, men for ikke at give de jøder, der var svage i troen, anledning til onde tanker. Omvendt ville han ikke lade Titus omskære, da man ville tvinge ham dertil og hævdede, at det var nødvendigt til salighed (ApG 16, 2; Gal 2, 3).

I forbindelse med betaling af skat siger Kristus selv til Peter i Matt 17, at kongebørn er fri for at betale skat. Alligevel fortsætter han i vers 27: "Men for at vi ikke skal forarge dem, så gå ned til søen, kast en krog ud og tag den første fisk, der bider på, og når du åbner dens gab, vil du finde en mønt. Tag den og giv dem den for mig og dig." Det er et fint eksempel på denne lære, at Kristus kalder sig og sine for frie kongebørn, der ikke har pligt til at gøre disse ting, men som dog frivilligt underkaster sig, gør sig til tjenere og betaler skat.

Lige så lidt som denne gerning var nødvendig for Kristus til fromhed og salighed, lige så lidt er alle de andre af hans og de kristnes gerninger nødvendige til frelse. De er alle sammen frie tjenester til bedste og bedring for andre mennesker. Sådan skulle også alle præsters, klostres og foreningers gerninger være. Enhver skulle gøre sin stands eller ordens gerning alene for at føje de andre, for at styre sit eget legeme og for at være et eksempel for andre til også at handle sådan. De andre trænger jo også til at beherske deres legeme. Man må dog altid tage sig i agt for den forestilling, at man kan blive from og salig på den måde, for det kan alene troen udrette.

På samme måde befaler Paulus også i Rom. 13, 1 og Tit. 3, 1 at kristne skal underordne sig den verdslige magt. Ikke for at de skal blive fromme ved det, men for at de derved frivilligt skal tjene de andre og øvrigheden og føje sig efter deres vilje af kærlighed og frihed. Den, der har en sådan indsigt, kan med lethed finde sig til rette med pavens, bispernes, klostrenes, stiftelsernes, fyrsternes og herrernes utallige bud og love. Visse gale embedsmænd er optaget af disse ting, som var de nødvendige til salighed, og de kalder dem med urette kirkens bud. Men en fri kristen siger som så: Jeg vil faste, bede og gøre dette og hint, som er påbudt, ikke fordi jeg behøver det eller for derved at blive from og kristen. Men jeg vil gøre og lide det for at være paven, biskoppen, menigheden eller min broder eller herre til behag, til eksempel og tjeneste. Sådan har jo Kristus til bedste for mig gjort og lidt langt større ting, som var langt mindre nødvendige for ham. Og skønt det er urigtigt af tyrannerne at kræve sådanne ting, så skader det mig dog ikke så længe, det ikke er imod Gud.

GERNINGERNES MÅLESTOK

Ud fra dette kan enhver dømme og skelne sikkert mellem alle gerninger og bud og også mellem de blinde og gale og de retsindige kirkelige embedsmænd. For en hvilken som helst gerning, der ikke sigter mod at tjene næsten eller være ham til behag, er ikke en god, kristen gerning. Deraf kommer min bekymring for, at kun få stiftelser, kirker, klostre, altre, messer og testamenter kan siges at være kristelige. Hertil hører også faster og bønner, som særlig afholdes for visse helgener. Jeg frygter nemlig, at den enkelte i det alt sammen kun søger sit eget i den hensigt at sone sin synd og blive salig. Alt dette stammer fra uvidenhed om troen og den kristne frihed. Og visse blinde biskopper driver folk til den slags, mens de roser dette væsen, smykker det med aflad og ikke mere underviser i troen.

Men jeg råder dig til, at vil du stifte en forening, bede eller faste, så gør det ikke i den mening, at du vil gøre dig selv noget godt. Du skal frit give det ud, så andre mennesker kan nyde godt af det. Gør det til gavn for dem, så er du en ret

kristen. Hvad skal du med gods og gode gerninger, som du ikke har brug for til at beherske og forsørge dit eget legeme? Du har jo nok i troen, deri har Gud givet dig alle ting.

SOM ET ÅBENT RØR

Se, på denne måde skal Guds gaver strømme fra den ene til den anden og være fælles. Enhver skal tage sig af sin næste, som gjaldt det ham selv. Fra Kristus strømmer gaverne til os, han, som i sit liv tog sig af os på en måde, som var han det, vi er. Fra os skal de strømme til dem, der har brug for dem. Og det i en sådan grad, at jeg må stille også min tro og min retfærdighed frem for Gud for min næste for at dække hans synd, tage den på mig og handle, som var de mine egne. Det er netop dette, Kristus har gjort for os alle. Se, dette er kærlighedens væsen, hvor den ellers er sand. Og kærligheden er sand, hvor troen er sand. Derfor tillægger den hellige apostel i 1 Kor 13 kærligheden det særlige, at den ikke søger sit eget, men hvad der gavner næsten.

Af alt dette følger den konklusion, at en kristen ikke lever i sig selv, men i Kristus og i sin næste. *I Kristus lever han ved troen, i næsten ved kærligheden. Ved troen føres han op over sig selv til Gud, fra Gud føres han igen ved kærligheden ned under sig selv, og dog bliver han altid i Gud og i den guddommelige kærlighed. Sådan siger Kristus det i Joh 1, 51: "I skal se himlen åben og Guds engle stige op og stige ned over Menneskesønnen."* Se, det er den rette åndelige, kristne frihed, som gør hjertet fri fra alle synder, love og bud. Denne frihed er så højt hævet over enhver anden frihed, som himlen er over jorden.

Gud give os ret at forstå og bevare den. Amen!

